

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1923 kl. 4 e. m.

Sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial (nr 3), i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 10 (nr 2), i anledning av väckta motioner om avskaffande av mantalspenningarna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften.

I en inom första kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 61, har herr *Lyberg* hemställt, »att riksdagen för sin del ville besluta, att vad i förordningen den 24 april 1863 med däri genom kungl. kungörelsen den 25 maj 1894 gjorda ändringar är stadgat om påförande av mantalspengar skall från och med den 1 juli 1924 upphöra att gälla, samt att förty mantalspengarna från och med sagda tidpunkt icke vidare skola upptagas bland inkomsterna i riksstaten».

Vidare har samme motionär i en inom första kammaren väckt motion, nr 62, föreslagit, »att riksdagen ville besluta, att de personliga skatterna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften icke må påföras för tiden efter 1924 års ingång, samt att förty efter samma tid skola upphöra att gälla dels vad i kungl. kungörelsen den 26 augusti 1873 med däri sedermera gjorda ändringar och i § 47 av lagen om landsting den 21 mars 1862 finnes stadgat om en allmän sjukvårdsavgift, dels ock vad i 58 § av Kungl. Maj:ts förnyade stadga den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket samt i lagen om folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909 är föreskrivet om rätt för skoldistrikt att upptaga en särskild avgift».

Sistnämnda motion har, i vad den avser kungörelsen den 26 augusti 1873 angående kurhusavgiftens upphörande och införande av en allmän sjukvårdsavgift samt stadgan angående folkundervisningen i riket, hänvisats till bevillningsutskottet.

Berörda båda motioner, den sistnämnda i de delar densamma hänvisats till bevillningsutskottet, hava behandlats av sammansatt stats- och bevillningsutskott.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 2 avd. 11 häft. (Nr 13—14.) 1

I sitt utlåtande nr 10 (nr 2) hade det sammansatta utskottet i anledning av dessa förslag anfört och hemställt följande:

På sätt framgår av ett utav statskontoret och riksräkenskapsverket gemensamt avgivet yttrande över motionen I: 61, vilket yttrande intagits såsom bilaga till utlåtandet, har under år 1921 influtit i mantalspenningar 878,550 kronor 4 öre och i sjukvårdsavgift 1,098,018 kronor 57 öre. Beträffande beloppet av inbetalade folkskoleavgifter, som i regel uppföras å den kommunala debetsedeln och sålunda icke redovisas till riksräkenskapsverket, hava erforderliga uppgifter icke kunnat erhållas. Emellertid torde det med hänsyn till antalet kommuner, vari folkskoleavgift debiterats, och med avseende fäst därå, att sådan avgift icke påföres i flera av de folkrikaste kommunerna, kunna antagas, att sammanlagda beloppet av influtna folkskoleavgifter uppgått till omkring 850,000 kronor. Sammanlagda ungefärliga beloppet av personliga avgifter, vilka årligen inflyta, skulle därför kunna beräknas till 2,825,000 kronor.

Innan ståndpunkt toges till frågan, om de personliga avgifternas avskaffande, är det uppenbarligen av intresse att erhålla kännedom om kommunernas och landstingens ställning till frågan. Såsom ovan nämnts, äger skoldistrikt att besluta, huruvida folkskoleavgift skall utgå eller icke. Enligt till utskottet lämnad uppgift skulle år 1918, efter vilket år sannolikt icke några väsentliga ändringar i detta hänseende ägt rum, folkskoleavgift utdebiterats i 2,219 av rikets 2,409 landskommuner och i 78 städer. Oaktat i regel kommunerna själva hava att bekosta arbetet med debitering och uppörd av folkskoleavgiften, synas kommunerna sålunda i allmänhet funnit fördelaktigt att bibehålla utdebiteringen av folkskoleavgiften.

Beträffande sjukvårdsavgiften har för utskottet varit tillgänglig en utredning, verkställd i anledning av en utav stadsfullmäktige i Stockholm i skrivelse den 23 maj 1921 gjord framställning till Kungl. Maj:t i syfte att sådana bestämmelser infördes, att sjukvårdsavgift icke skulle behöva utgå i Stockholms stad, därest medel på annat sätt ställdes till förfogande för att bekosta de behov, denna avgift avsåge att täcka. Över denna framställning har, bland andra, statskontoret avgivit yttrande, vilket finnes intaget i bilagan till detta utlåtande, och därvid anfört, att, därest åtgärder vidtoges för upphävande av bestämmelserna om den allmänna sjukvårdsavgiften för Stockholms stads del, sjukvårdsavgiften syntes bära indragas jämväl för landstingen och övriga städer, som ej deltaga i landsting. Med anledning av den sålunda ifrågasatta indragningen av sjukvårdsavgiften hava sistberörda städer och landsting inkommit med yttranden. Därvid hava fyra städer och sju lands-

ting förordat indragning av sjukvårdsavgiften, tolv landsting uttalat sig mot avgiftens avskaffande och två landsting föreslagit att, därest någon ändring i bestämmelserna rörande sjukvårdsavgiften skulle anses erforderlig, denna måtte inskränkas till, att vederbörande landsting eller stad skulle äga besluta, huruvida sjukvårdsavgift skulle utgå eller icke.

Såsom skäl för indragning av avgiften anfördes därvid, dels att något principiellt skäl för att skatten för ifrågavarande ändamål utginge enligt andra grunder än de, som gällde för täckande av övriga utgifter för sjukvården, icke föreläge, dels att en sådan indragning icke komme att i nämnvärd mån förskjuta skattebördan, dels ock att genom avgiftens avskaffande arbetet med debitering och uppbörd skulle komma att förenklas. För avgiftens bibehållande åberopades dels ekonomiska skäl, dels ock att anledning till avskaffande av avgiften icke kunde anses föreligga, så länge mantalspenningarna utginge.

En beräkning av de kostnader, de personliga avgifterna medföra, är givetvis förenad med betydande svårigheter, då arbetet med dessa fördelar sig å ett flertal uppgifter, nämligen debitering, uppbörd, redovisning samt i de fall, där avgifterna icke erläggas i föreskriven ordning, indrivning av desamma. Bortsett från de säkerligen jämförelsevis fåtaliga fall, då den skattskyldige påföres enbart kapitationsavgifter, torde arbetet med debiteringen av dessa avgifter vålla det största besväret. En undersökning, verkställd inom överståthållarämbetet, har givit vid handen, att debiteringen av i Stockholm i samband med kronouppbörd utgående personliga avgifter — nämligen mantalspenningar, sjukvårdsavgift och personlig avgift till prästerskapet — därest debiteringen verkställs av tillfällig arbetskraft, vilket med hänsyn till debiteringens enkla beskaffenhet väl låter sig göra, drager en kostnad av omkring fyra kronor för ettusen skattskyldiga eller sålunda 0,4 öre för skattskyldig. Beräknas kostnaderna för avgifternas införande i avskrifter av uppbördsboken, å debetsedeln och i redovisningshandlingar samt för det ökade besvär vid summeringar, avgifterna vålla, till något mer än ett öre för varje skattskyldig, uppkommer för å kronodebetsedeln uppförda, i behörig tid erlagda kapitationsavgifter en kostnad av ungefär 1½ öre för varje skattskyldig. Denna kostnad kan ju ingalunda anses hög i förhållande till de utdebiterade beloppen.

Påföres skattskyldig enbart personliga avgifter tillkommer kostnaderna för skrivande av den skattskyldiges namn i uppbördsboken och å debetsedeln, vilka kostnader med tillägg av debiteringskostnaderna, därest samtliga kapitationsavgifter uppbaras i sammanhang med kronouppbörd, helt

säkert icke överstiga den lösen av tre öre, debiteringsförrättaren äger tillgodoföra sig. Härtill kommer kostnaden för själva debetsedeln, vilken enligt uppgift från postverket, som ombestyr tryckningen av flertalet debetsedlar, för närvarande beräknas till 1½ öre för debetsedel, ävensom för distribution av debetsedeln, vilken sistnämnda kostnad, i de fall uppbörden verkställs genom postverket, beräknas till fem öre för debetsedel. I de fall åter, där kommunen förrättar uppbörden, torde de merkostnader för distribution av debetsedlar och uppbörd, som förorsakas av de personliga avgifterna, bliva relativt obetydliga.

Erläggas de personliga avgifterna under uppbördstermin, inskränka sig sålunda kostnaderna till jämförelsevis små belopp. Däremot torde arbetet med indrivning av restantieposter, innefattande enbart kapitationsavgifter, i regel vara betydande i förhållande till de belopp, som skola indrivnas, jämväl därest hänsyn tages till den indrivningsavgift av tjugufem öre för debetsedel, som påföres vid underlåtenhet att i föreskriven ordning gälda utskylderna. Även om några direkta besparingar i form av minskade utgifter i löner icke torde kunna vinnas genom att indrivningsförrättarna befrias från arbetet med indrivningen av sistberörda restposter, torde dock kunna antagas, att den lättnad i arbetet, förrättningsmännen härigenom erhöle, lämnade dem möjlighet att ägna mera tid än hittills åt indrivningen av de mera betydande utskyldsbeloppen.

Å andra sidan skulle sannolikt ett avskaffande av de personella avgifterna kunna medföra olägenheter. I många fall, framför allt då den skattskyldige taxerats till bevillning men icke till inkomst- och förmögenhetsskatt, påföres denne å kronodebetsedeln ett obetydligt belopp i krono- och landstingsskatt. Därest de personliga avgifterna borttoges, skulle helt säkert i dylika fall en disproportion mellan skattebelopp och kostnader uppstå.

Även ur principiell synpunkt torde skäl kunna anföras för bibehållande av en vid sidan av skatten å inkomst utgående personlig avgift. I den mån förmåga att betala en sådan avgift föreligger, synes det utskottet riktigt, att varje medborgare bidrager åtminstone till de direkta merkostnader för registrering och dylikt, som han förorsakar det allmänna. Det lär icke sällan inträffa, att personer, oaktat de icke åtnjuta inkomst av det slag eller till den storlek att denna göres till föremål för beskattning, till följd av andra omständigheter såsom exempelvis underhåll av närstående besitta en lika stor betalningsförmåga som många för inkomst taxerade personer. De personliga avgifternas belopp understiger dessutom väsentligt den grundavgift av tre kronor, som utgår enligt lagen den 30 juni 1913

om allmän pensionsförsäkring, och i regel torde väl icke andra från taxering till inkomst befriade personer än de, som tillika hava att utgöra berörda grundavgift, påföras personliga avgifter.

Till här ovan anförda skäl kommer att nu rådande finansiella svårigheter för staten och kommunerna synas tala mot ett bifall till motionärens förslag att omedelbart avskaffa dessa avgifter. De missförhållanden, som påvisats av motionären, synas dock påkalla en utredning av frågan.

Därest en sådan utredning giver vid handen, att de personliga avgifterna böra bibehållas, bör dock, enligt utskottets mening, sättet för dessas påförande undergå reformering. Så synes numera intet skäl föreligga att påföra man och kvinna avgifter med olika belopp. Vidare skulle en betydande förenkling i arbetet vinnas, därest endast en enda personlig avgift påfördes. Det bör därför tagas under överbäggande, huruvida icke de nuvarande kapitationsavgifterna kunde sammanslås till en enda, i samband med kronouppbörden utgående avgift, vilken avgift sedermera kunde fördelas mellan staten, landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, samt kommunerna.

Om utskottet sålunda icke funnit anledning att utan närmare utredning biträda motionärens förslag om kapitationsavgifternas avskaffande, har utskottet emellertid ansett motionärens syfte att åstadkomma förenklingar i arbetet med debiteringen och indrivningen beaktansvärt.

Det synes antagligt, att en sådan besparing skulle kunna vinnas, därest den enligt pensionsförsäkringslagen utgående grundavgiften, i likhet med vad redan nu är fallet i åtskilliga städer, uppfördes å kronodebetstedeln, som i så fall — under förutsättning att en sammanslagning av mantalspenningar, sjukvårdsavgift och folkskoleavgift ägde rum — komme att upptaga samtliga personella avgifter. Utom den minskning i arbete för kommunerna en sådan åtgärd skulle medföra, skulle därigenom antalet restposter avsevärt minskas, varjämte åtgärden skulle befria åtskilliga av de skattskyldiga från besväret av att å en särskild uppbördsstämma erlagga berörda grundavgift.

Såsom motionären framhållit, kräver indrivningen av utskylder framför allt i de fall, handräckningsförfarandet måste tillgripas, ett betydande arbete. I fråga om de mindre utskyldsbeloppen kommer indrivningsarbetet ofta nog att bliva utan resultat, då i sådana fall några exekutiva åtgärder vanligen icke kunna med framgång företagas mot de skattskyldige. Så framgår av en i motionen I: 61 lämnad redogörelse för kronouppbörden av personliga avgifter inom några fögderier och städer, att, medan av de

skattskyldiga, som påförts enbart personella avgifter, omkring sjuttio två procent erlagt avgifterna inom föreskriven tid, av de restantieposter, vari ingå enbart sådana avgifter, endast omkring trettio sex procent guldits. Med hänsyn härtill och då, enligt vad för utskottet uppgivits, antalet restfördade poster, som upptaga jämförelsevis obetydliga belopp, är avsevärt, synes det önskvärt, att beträffande sådana poster ett något enklare indrivningsförfarande kunde komma till användning än det för närvarande tillämpade. I § 16 uppbördsreglementet den 14 december 1917 finnas bestämmelser införda rörande åtgärder för åstadkommande av inbetalning genom vederbörande beskickning eller konsulat av restfördade kronoutskylder, som påförts i utlandet boende personer, och vilka åtgärder begränsats till att avse restposter, överstigande femton kronor. Det synes utskottet, som om utan egentlig olägenhet en likartad begränsning skulle kunna föreskrivas beträffande restantiefördade utskyldsposter, för vilkas uttagande handräkning skall begäras utom det distrikt, där utskylderna påförts den skattskyldige.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner I: 61 och I: 62 av herr Lyberg, om avskaffande av mantalspenningarna, den allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften, sistnämnda motion i vad den utgör föremål för utskottets behandling, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida mantalspenningarna, den personliga sjukvårdsavgiften och den personliga folkskoleavgiften må kunna upphävas, och därvid taga under övervägande möjligheten och lämpligheten av att ersätta nämnda personliga avgifter med en enda, lika för man och kvinna utgående personlig avgift samt för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föranledas.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Waldén* m. fl. anfört och hemställt följande:

På sätt framgår av — — — — — lämnade dem möjlighet att ägna mera tid än hittills åt indrivningen av de mera betydande utskyldsbeloppen.

Om sålunda åtskilliga skäl kunna anföras för avskaffande av de personliga avgifterna, har utskottet dock icke funnit anledning att bifalla motionärens förslag om omedelbart avskaffande av dessa avgifter. De missförhållanden, som påvisats av motionären, synas emellertid påkalla en utredning av frågan.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner I: 61 och I: 62 av herr Lyberg, om avskaffande av mantalspenningarna, den allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften, sistnämnda motion i vad den utgör föremål för utskottets behandling, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida mantalspenningarna, den personliga sjukvårdsavgiften och den personliga folkskoleavgiften må kunna upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föranledas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren bifallit utskottets hemställan, varemot andra kammaren, med avslag å samma hemställan, bifallit den av herr Waldén m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Då kamrarna således stannat i skiljaktiga beslut, har det jämlikt § 63 riksdagsordningen ålegat utskottet att söka åstadkomma sammanjämkning mellan de olika meningarna.

Kamrarnas beslut skilja sig huvudsakligen därutinnan, att första kammaren uttalat, att vid den ifrågasatta utredningen jämväl borde tagas under överbägande, om de nuvarande personliga avgifterna lämpligen kunde ersättas med en enda, lika för man och kvinna utgående personlig avgift, medan, enligt andra kammarens mening, utredningen skulle inskränka sig till att omfatta frågan om de personliga avgifternas fullständiga upphävande.

De olika besluten synas kunna sammanjämkas på sådant sätt, att första kammaren frånträder sin begäran om att utredningen under alla omständigheter skulle omfatta en undersökning, huruvida de nu utgående personliga avgifterna lämpligen kunde ersättas med en ny personlig avgift, men att i stället hemställan komme att innefatta en begäran om utredning, huruvida mantalspenningarna, den personliga sjukvårdsavgiften och den personliga folkskoleavgiften *lämpligen* må kunna upphävas.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må, vardera kammaren med ändring av sitt med anledning av utskottets utlåtande nr 10 (nr 2) fattade beslut, godkänna följande yttrande och förslag i förevarande fråga.

På sätt framgår av — — — — — [likalydande med utskottets utlåtande nr 10 (nr 2)] — — — — — synas dock påkalla en utredning av frågan.

Därest en sådan utredning giver vid handen, att de personliga avgifterna icke lämpligen böra avskaffas, torde, enligt utskottets mening, böra tagas under övervägande, om icke sättet för dessas påförande kan undergå reformering. Så synes numera knappast något skäl föreligga att påföra man och kvinna avgifter med olika belopp. Därjämte skulle otvivelaktigt en betydande förenkling i arbetet vinnas, därest endast en enda personlig avgift påfördes.

Om utskottet sålunda icke funnit anledning att utan närmare utredning biträda motionärens förslag om ett omedelbart avskaffande av kapitationsavgifterna, har utskottet emellertid ansett motionärens syfte att åstadkomma förenklingar i arbetet med debiteringen och indrivningen beaktansvärt.

Det synes antagligt, att en sådan besparing skulle kunna vinnas, därest den enligt pensionsförsäkringslagen utgående grundavgiften, i likhet med vad redan nu är fallet i åtskilliga städer, uppfördes å kronodebet-sedeln. Utom den minskning i arbete för kommunerna en sådan åtgärd skulle medföra — — — — — [likalydande med utskottets utlåtande nr 10 (nr 2)] — — — — — där utskylderna påförts den skattskyldige.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner I: 61 och I: 62 av herr Lyberg, om avskaffande av mantalspenningarna, den allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften, sistnämnda motion i vad den utgör föremål för utskottets behandling, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida mantalspenningarna, den personliga sjukvårdsavgiften och den personliga folkskoleavgiften lämpligen må kunna upphävas, samt

för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föränledas.

Stockholm den 25 maj 1923.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HERM. LAMM.

Närvarande: herrar *Lamm, Lindblad, Swartz, Boman, Waldén, Lithander, Johansson* i Kälkebo, *Alexis Björkman, Johan Bergman, Olsson* i Blädinge, *Ljungkvist* och *Olsson* i Gävle.
